

ทฤษฎีมิกัดผลประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

Ditthadammikat benefits in life

พระครูสุวรรณสิทธิธาดา (สุวิจักขณ์ มหาวิโร)¹

Phrakhru Suwansithithada (SuwichakMahaviro)

E-mail : 6511105010@mcu.ac.th

Received: September 12, 2024 Revised: January 8, 2025

Accepted: January 11, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นว่า หลักทฤษฎีมิกัดผลประโยชน์ ประโยชน์ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนามี 4 ประการ คือ 1. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่นเพียร 2. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ที่หามา 3. กัลยาณมิตรตตา ความมีเพื่อนดี 4. สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียงซึ่งหากพิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้วหลักธรรมทั้ง 4 เรื่องนี้เป็นเรื่องของการจัดการโภคทรัพย์ หรือทรัพย์ภายนอกที่เราทุกคนต่างดิ้นรนแสวงหาทั้งที่ความจริงทุกคนสามารถมีทรัพย์อันประเสริฐได้ทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว บุคคลใกล้ชิด และแก่สังคมหลักทฤษฎีมิกัดผลประโยชน์เป็นหลักธรรมคำสอนที่สำคัญเป็นสิ่งอัศจรรย์ หากบุคคลใดน้อมนำไปปฏิบัติแล้วย่อมได้รับผลจากการปฏิบัติของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม ก่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าในระดับต่าง ๆ กล่าวคือเป็นหัวใจแห่งความสำเร็จหรือที่เรียกว่าหัวใจเศรษฐี บ้างเรียกว่า อุ อา กะ สะ หรือ อาจเรียกเต็ม ๆ ว่า ทฤษฎีมิกัดสังวัตตนิกรรม 4 ธรรมที่เป็นไปประโยชน์ในปัจจุบันเป็นธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้นให้แก่ ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับสังคม และระดับประเทศ โดยสามารถแก้ไขปัญหามาก่อให้เกิดคุณค่าด้านต่าง ๆ ที่คนทั่วไปปรารถนา มีทรัพย์ ยศ เกียรติ ไม้ตรี ด้วยธรรม 4 ประการนี้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

คำสำคัญ : ทฤษฎีมิกัดผลประโยชน์, การดำเนินชีวิต

¹ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม.

Abstract

This academic article aims to demonstrate that the four benefits of the Dhamma, as outlined in Buddhism, are: 1. U^{ṭṭ}hāna-sampadā (diligence), 2. Ārakkha-sampadā (guarding wealth), 3. Kalyāṇa-mittattā (having good friends), and 4. Samchivitā (living simply). Upon deeper examination, these four principles are fundamentally about managing external wealth, which we all strive to acquire. However, in reality, everyone has the potential to attain noble wealth for oneself, one's family, loved ones, and society. Dhamma-kamma^{ṭṭ}ha-kattu-payoga is a significant and miraculous teaching. When individuals apply these principles, they reap benefits at various levels, especially in a consumerist society. Essentially, these principles are the cornerstone of success, often referred to as the 'heart of a millionaire' or the acronym 'U Ā Ka Sa,' or more fully, 'T^{ṭṭ}ha-dhamma-kamma^{ṭṭ}ha-saṅgavat-tanikamma.' These four present-oriented principles offer fundamental happiness at the individual, family, societal, and national levels. They can resolve problems and cultivate various values that people desire, such as wealth, status, honor, and goodwill. By incorporating these four principles into daily life, one can lead a happy and fulfilling existence.

Keywords: Tittadhammikatta benefits, lifestyle

บทนำ

การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชน ส่วนใหญ่เป็นพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชน โดยสอดคล้องด้วยก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด²

² พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517

พระพุทศาสนาไม่ได้ปฏิเสธวัตถุหรือความต้องการทางกาย แต่เห็นว่ามนุษย์ควรมีวัตถุเท่าที่จำเป็นต่อร่างกาย หรือเพียงให้ร่างกายเป็นอยู่ได้เท่านั้น พระพุทศาสนาไม่ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มนุษย์พอกพูนและแสวงหาจนเกินขนาด แต่สิ่งที่พระพุทศาสนาให้ความสนใจเป็นเรื่องของความทุกข์และความดับทุกข์พระพุทศาสนาเน้นเรื่อง ความสุขที่ชาวบ้านควรพยายามทำให้เกิดขึ้นแก่ตนเองเสมอ สิ่งแรกที่ต้องทำ คือ การทำงาน สร้างฐานะ เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์ (เงินทอง) อันจะบันดาลให้มีความสุขคือ ไม่เกินตัว และให้มีเหลือเก็บไว้บ้าง ไม่เป็นหนี้อย่าพยายาม ก่อ หนี้ยืมสินผู้อื่น และการประกอบอาชีพสุจริต การทำงานหาเลี้ยงชีพ ต้องเป็นงานที่ต้องสุจริตไม่ผิดกฎหมาย ไม่สร้างความเดือดร้อนให้สังคม³

การนำ “หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์” ตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าในทางพระพุทธศาสนาเข้ามาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหา เพราะ“หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์” คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน 4 อย่าง บ้างเรียกว่า หัวใจเศรษฐี " อุ อา กะ สะ " อาจเรียกสั้น ๆ ว่า “ทฤษฎีธัมมิกัตถะ” เนื่องจาก อรรถา แปลว่า ประโยชน์อยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีประโยชน์ ซ้ำซ้อนกันสองคำก็ได้ หรืออาจเรียกเต็ม ๆ ว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถะสังวัตตนิกรรม 4 หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยการประโยชน์สุขขึ้นต้น เพื่อประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชีวิตนี้ ที่คนทั่วไปปรารถนา มี ทรัพย์ ยศ เกียรติ ไม้ตรี เป็นต้น อันจะสำเร็จด้วยธรรม 4 ประการ คือ 1. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น 2. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วย ความขยันหมั่นเพียร 3. กัลยาณมิตตตา คบคนดี ไม่คบคนชั่ว 4. สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง⁴ การแสวงหาปัจจัยให้พอแก่ความต้องการของชีวิต หรือมีวัตถุพร้อมบริบูรณ์ก็ตาม มิใช่เป็นจุดหมายในตัวของมันเองความมีชีวิตดีงามและ การประสพสุขที่ประณีตยิ่งขึ้นไปไม่ได้มีกันทุกคน คนบางคน มีความต้องการวัตถุเพียงเท่าที่พอเป็นอยู่ แล้วก็สามารถหันไปมุ่งเน้นด้านการพัฒนาคุณภาพจิตและปัญญา แต่บางคนยังไม่พร้อม ชีวิตของเขาจะต้องขึ้นต่อวัตถุมากกว่าเขาจึงต้องแสวงหาปัจจัยให้พอแก่ความต้องการของชีวิตเพื่อให้การเป็นอยู่ของเขาไม่เป็นเหตุเบียดเบียนผู้อื่น และให้เป็นที่ยอมรับของสังคม นอกจากนั้นบางคนเมื่อพร้อมพร้อมบริบูรณ์แล้วยังสละปัจจัยเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นได้ดี การมีทรัพย์มากมายของเขาก็เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์

ในปัจจุบันพระพุทธศาสนาได้ปรับเปลี่ยนการสอนไปจากอดีตที่มุ่งสอนให้หลุดพ้นเข้าสู่ นิพพาน แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าพระพุทธศาสนาไม่สอนให้คนหลุดพ้นเข้าสู่ นิพพานเพียงแต่หันมาสอนให้สร้างสรรค์คน ให้เป็นคนดีเพื่อความสงบสุขของสังคม และความสงบใจให้เป็นพื้นฐานให้กับบุคคลก่อนที่เป็นเช่นนี้ก็ เพราะสถานการณ์ทางโลกได้เปลี่ยนไปวิถีชีวิตของคนก็เปลี่ยนไป

³ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ธรรมบุญชีวิต: พุทธจริยธรรม เพื่อชีวิตที่ดีงาม, พิมพ์ครั้งที่ 14, (กรุงเทพมหานคร: กองทุนอริยมรรค, 2545), หน้า 41.

⁴ อด.อรรถ (ไทย) 23/340/54.

จึงเป็นเหตุผลสำคัญทำให้ผู้เขียน สนใจศึกษาหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถะในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มีหลักการและวิธีการปฏิบัติตนอย่างไรบ้างตามหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถะ อีกทั้งเพื่อเป็นเหตุปัจจัยต่อการวิเคราะห์ถึงแนวทางในการดำเนินชีวิตตามหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถะประโยชน์ในการปฏิบัติต่อการดำเนินประจำชีวิตหากบุคคลในสังคมมีความเข้าใจในหลักธรรมทฤษฎีธรรมมิกัตถะเป็นอย่างดีแล้วย่อม สามารถที่จะนำไปปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาของตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุขก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อครอบครัว ต่อสังคม และต่อประเทศชาติ ได้อย่างยั่งยืนสืบต่อไป

ความหมายของหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถะประโยชน์

ทฤษฎีธรรมมิกัตถะประโยชน์ หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน⁵อัน อำนวยประโยชน์สุขขั้นต้นและประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชาตินี้ที่บุคคลทั่วไปปรารถนาด้วยการมีทรัพย์ ยศ เกียรติ ไม้ตรี เป็นต้น ที่จะสำเร็จด้วยธรรม 4 ประการ⁶ คือ อุภูลานสัมปทา อารักขสัมปทา กัลยาณมิตตตา และสมชีวิตา ซึ่งในมุมมองของนักการศาสนาได้ให้ความหมายไว้หลาย ๆ มุมมองซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความหมายในแง่มุมต่าง ๆ สามารถสรุป ได้ดังนี้

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้ให้ความหมายของ ทฤษฎีธรรมมิกัตถะ ไว้ว่า ทฤษฎีธรรมมิกัตถะ หมายถึง คุณธรรมที่อำนวยประโยชน์ในปัจจุบัน คือให้ผลในชาตินี้ โดยเป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติมีความมั่นคงมั่นคง จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า หัวใจเศรษฐี มี 4 ประการคือ

1. อุภูลานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันในการทำงานหาเลี้ยงชีพในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ
2. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือรู้จักรักษาทรัพย์สิ่งของที่มีอยู่หรือที่ได้มาให้อยู่คงทน
3. กัลยาณมิตตตา ความมีเพื่อนดี คือรู้จักคบเพื่อน รู้จักหาคู่ครองที่ดี
4. สมชีวิตา ความมีชีวิตเหมาะสม คือรู้จักใช้สอยทรัพย์สมบัติ กินอยู่พอเพียง ไม่ฟุ่มเฟือยเกินไป ไม่ผิดเคืองเกินไป⁷

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ในหนังสือธรรมานุชีวิต ได้กล่าวถึง ทฤษฎีธรรมมิกัตถะประโยชน์ว่า เป็นหลักธรรมอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้นมี 4 ประการได้แก่

⁵ อย.อุฎฐก. (ไทย) 23/144/289.

⁶ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอสอาร์ พริ้นติ้งแอนด์โปรดักส์ จำกัด, 2551), หน้า 139.

⁷ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), คำวัด, (กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง, 2548), หน้า 320.

1. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่นคือขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติ หน้าที่การงาน และการประกอบอาชีพที่สุจริตฝึกฝนให้มีความชำนาญชำนาญ และรู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาวิธีการที่เหมาะสมที่ดีจัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี

2. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงาน ที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมด้วยกำลังงานของตนไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย

3. กัลยาณมิตตตา คบหาคนดีเป็นมิตรคือรู้จักเสวนาคบหาคนไม่คบไม่เอา อย่างผู้ที่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสียเลือกเสวนาศึกษาเยี่ยงอย่างผู้รู้ผู้ทรงคุณผู้มีความสามารถ ผู้นำเคารพนับถือและมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพการงาน

4. สมชีวิตา เลี้ยงชีวิตแต่พอดีคือรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเป็นอยู่แต่พอดี สมรายได้มิให้ ผิดเคือง หรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้⁸

บุญมี แทนแก้ว ให้ความหมายทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไว้ในหนังสือจริยศาสตร์ ตอนหนึ่งว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เป็นธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันหรือเพื่อสร้างฐานะของตนให้มีความสุขขั้นต้น ซึ่งประกอบด้วย

1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพอันสุจริตมีความชำนาญชำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาอุบายวิธีสามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี

2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมด้วยกำลังงานของตนไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย

3) กัลยาณมิตตตา คบคนดีเป็นมิตรคือรู้จักคบเพื่อนรู้จักหาคู่ครองที่ดีกำหนดบุคคลในถิ่นอาศัยเลือกเสวนาสำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา

4) สมชีวิตา มีความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีพแต่พอดีมิให้ผิดเคืองหรือฟุ่มเฟือยให้รายได้เหนือรายจ่ายรู้จักประหยัดเก็บไว้⁹

⁸ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **ธรรมบุญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ การศาสนา, 2547), หน้า 38.

⁹ บุญมี แทนแก้ว, **จริยศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์, 2539), หน้า 178-179.

จากการกล่าวถึงทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ที่กล่าวมาในเบื้องต้นนั้นทำให้ทราบได้ว่าหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เป็นแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการชีวิตให้มั่นคงมีประโยชน์สุขในปัจจุบันผู้เขียนมองว่าหลักธรรมชุดนี้เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชีวิตให้เกิดความสถาพรและมั่นคงการดำรงชีพของตนพอเหมาะตามสมควรแก่ชีวิตหลักการทั้ง 4 ประการนี้เรียกสั้น ๆ ได้ว่า “ขยันหา รักษาดี มีกัลยาณมิตร ใช้ชีวิตแบบพอเพียง”

ความสำคัญของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

หลักความสำคัญของการปฏิบัติเพื่อให้สำเร็จประโยชน์ต่อตนเองได้รับประโยชน์ ในปัจจุบันตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์นั้นในชีวิตปัจจุบันเป็นยุคที่ผู้คนให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเพื่อสร้างสมดุลให้ชีวิตในทุกด้านหลายเรื่องอย่างเช่น หลักการสร้างประโยชน์ หรือความสุขในปัจจุบันที่เรียกว่าทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 ประกอบไปด้วย 1) อุฏฐานสัมปทา หรือการหาทรัพย์ด้วยความขยันหมั่นเพียรในทางสุจริตชอบธรรม 2) อารักขาสัมปทา หรือการรู้จักรักษาทรัพย์ที่หามาได้ 3) กัลยาณมิตตตา หรือการรู้จักคบเพื่อนดีเพื่อไม่ให้ชีวิตถูกชักนำไปในทางที่เสื่อมและ 4) สมชีวิตา หรือการรู้จักใช้จ่ายอย่างสมควรตามฐานะโดยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 นี้ ถือเป็นหลักการพื้นฐานเพื่อการดับทุกข์ทางกายอันเป็นความทุกข์ที่เกิดขึ้นง่าย และมีอยู่มากมายในสังคมปัจจุบันการดับทุกข์ทางจิตเพื่อประโยชน์สูงสุดทรงสอนหลักอริยมรรค 8 ไว้ให้เป็นครรลองสู่ความพ้นทุกข์บุคคลทั่วไปอย่างเรา

พระพุทธองค์ยังทรงสอนให้เราจัดการจัดสรรทรัพย์ที่หามาได้เป็น 4 ส่วน หรือหลักโภาค 4 คือให้เราจัดแบ่งทรัพย์ที่หามาได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้ เอนกโกเคญฺเษย ทรัพย์ ส่วนแรกหรือ 25% สำหรับใช้จ่ายเลี้ยงตน และเลี้ยงดูคนที่ควรบำรุงทรัพย์ ส่วนต่อมา ทวิหิกम्म ปโยชเช ให้ใช้สองส่วน หรือ 50% สำหรับการลงทุนประกอบกิจการงานอาชีพเพื่อให้ทรัพย์ที่มีได้เพิ่มพูนขึ้น และทรัพย์ส่วนสุดท้าย จตุตถณจิธาเปยฺย หรือ 25% ให้เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็นนอกจากนี้ยังทรงสอนหลักการใช้จ่ายทรัพย์ไว้ด้วยคือ โภาคอาทียะ 5 หรือหลักการใช้ประโยชน์จากทรัพย์นอกจากนี้ยังทรงสอนหลักการใช้จ่ายทรัพย์ไว้ด้วยคือ โภาคอาทียะ 5 หรือหลักการใช้ประโยชน์จากทรัพย์ เมื่อหาทรัพย์มาได้ด้วยความสะดวกสุจริตชอบธรรมแล้วควรใช้จ่ายทรัพย์นั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างถูกต้องได้แก่

- 1) เลี้ยงตนเองบิดามารดาบุตรภรรยาและคนในปกครองให้มีความสุข
- 2) บำรุงมิตรสหายและผู้ร่วมงานให้มีความสุข
- 3) ใช้สำหรับป้องกันภัยอันตราย
- 4) ใช้ทำพลี 5 อย่าง ได้แก่ สงเคราะห์ญาติต้อนรับแขกทำบุญอุทิศแก่บรรพบุรุษ ที่ล่วงลับไปแล้ว บำรุงราชการโดยการเสียภาษีอากร และถวายเทวดาหรือสักการะแก่สิ่งที่ควรบูชา

5. ใช้อุปถัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติชอบ¹⁰

เมื่อวิเคราะห์จากปัจจัยต่าง ๆ อย่างรอบด้านแล้วทีฆธัมมิกัตถประโยชน์นั้นย่อมก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติ ดังนี้

1) การถึงพร้อมด้วยความหมั่นเพียร ย่อมทำให้หาทรัพย์ได้ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสรับรองไว้ว่า “บุคคลผู้ทำการเหมาะเจาะไม่ทอดธุระไม่ทอดธุระขยันหมั่นเพียรย่อมหาทรัพย์ได้”¹¹

2) การถึงพร้อมด้วยการรักษา ย่อมทำให้สามารถสร้างอนาคตให้มีความมั่นคง

3) การมีกัลยาณมิตรดา ย่อมทำให้สามารถเพิ่มพูนโภคทรัพย์ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสในประเด็นนี้ว่า “มิตรมีอุปการะมิตรร่วมสุขร่วมทุกข์มิตรแนะนำประโยชน์และมิตรมีความรักใคร่เมื่อบุคคลสมโภคทรัพย์อยู่ดังตัวผึ้งสร้างรังโภคทรัพย์ของเขาก็ก่อเพิ่มพูนขึ้นดุจจอมปลวกที่ตัวปลวกก่อขึ้นฉะนั้น”¹²

4) ความเป็นอยู่เหมาะสม ย่อมทำให้สามารถควบคุมจิตใจไม่ให้หลงตามกระแสนิยมใช้สอยสิ่งของเพื่อให้เกิดแต่คุณค่าแท้ คือ คำนึงถึงแต่ประโยชน์จากสิ่งของนั้น ๆ

ซึ่งหากพิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้วหลักธรรมทั้ง 4 เรื่องนี้เป็นเรื่องของการจัดการโภคทรัพย์หรือทรัพย์ภายนอกที่เราทุกคนต่างดิ้นรนแสวงหาทั้งที่ความจริงทุกคนสามารถมีทรัพย์อันประเสริฐได้ทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว บุคคลใกล้ชิด และแก่สังคม เป็นทรัพย์ที่ไม่มีผู้ใดจะแย่งชิงไปได้ไม่สูญหายไปด้วยภัยอันตรายต่าง ๆ ทรัพย์ประเภทนี้ เรียกว่าอริยทรัพย์ หรือคุณธรรมประจำใจอันประเสริฐ 7 ประการได้แก่ ศรัทธา ศีล หิริ โอตตัปปะ พาหุสัจจะ จาคะ และปัญญา อริยทรัพย์นี้นอกจากจะทำให้จิตใจไม่อ้างว้าง และไม่ยากจนแล้ว ยังเป็นทุนทางใจในการสร้างทรัพย์ภายนอกที่สำคัญยิ่งอีกด้วย

องค์ประกอบของหลักทีฆธัมมิกัตถประโยชน์

ทีฆธัมมิกัตถประโยชน์แปลว่าธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน หมายถึงประโยชน์อันพึงได้รับจากการประกอบกิจการหรืออาชีพที่สุจริตถูกต้องทั้งทางกฎหมายและศีลธรรมด้วยนำมาซึ่งผลประโยชน์นั้นจะต้อง แสวงหาอย่างมีหลักการและมีแผนการซึ่งหลักการและแผนการนี้เรียกว่าธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบันมีอยู่ 4 ประการคือ

1. อุฏฐานสัมปทา (ความขยันหมั่นเพียร) คือขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงานและการประกอบอาชีพอันสุจริตฝึกฝนให้มีความชำนาญจึงนับว่าความขยันหมั่นเพียรในการงานหน้าที่

¹⁰ อ.ปญจก. (ไทย) 22/41/48.

¹¹ ส.ส. (ไทย) 15/246/353.

¹² ที.ปา. (ไทย) 11/265/211.

ที่รับผิดชอบจะทำให้ได้รับประโยชน์ในปัจจุบัน รู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาอุบายวิธี สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดีการประกอบอาชีพการงานนั้นคนหมั่นในการทำงานไม่ประมาทจัดการงานเหมาะสม เลี้ยงชีพพอเหมาะรักษาทรัพย์ที่ หามาได้ มีศรัทธาถึงพร้อมด้วยศีล รู้ถ้อยคำปราศจากความตระหนี่ชำระทางสัมปราคัตถประโยชน์ เป็นนิตย ธรรม 8 ประการดังกล่าวนี้ของผู้ครองเรือน ผู้มีศรัทธาอันพระพุทเจ้าผู้มีพระนามอัน แท้จริง ตรัสว่า นำสุขมาให้ในโลกทั้งสองคือประโยชน์ในปัจจุบันนี้ และความสุขในภายหน้าบุญคือ จาคะนี้ย่อมเจริญ แก่คุณหส์ด้วยประการฉะนี้¹³ จึงนับว่าความขยันหมั่นเพียรในการทำงานหน้าที่รับผิดชอบที่จะทำให้ได้รับประโยชน์ในปัจจุบัน

2. อารักขสัมปทา (การรู้จักรักษาทรัพย์และประหยัด) หมายความว่า เมื่อเราขยันหมั่นเพียรพยายามสร้างอนาคต ชื่อเสียง หรือหาทรัพย์มาได้ถ้าไม่รู้จักรักษาไว้ก็จะเสื่อม หรือหมดไปอย่างรวดเร็ว การรักษาชื่อเสียงนั้นหมายถึงการหลีกเลี่ยงการทำความชั่ว หรือการมัวเมาไปกับอบายมุข เช่น ไม่ดื่มสุรา ไม่เสพยาเสพติด ไม่เล่นการพนันทุกประเภท เป็นต้น ส่วนการรักษาทรัพย์นั้นหมายถึงการรู้จักใช้จ่ายอย่างฉลาด ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักเก็บหอมรอมริบ ส่วนการประหยัดนั้นหมายถึงการรู้จักใช้จ่ายเงินทองให้เกิดประโยชน์สูงสุดสมดังพระพุทธพจน์ว่า

กุลบุตรในโลกนี้มีโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร เก็บรวบรวมด้วยน้ำพักน้ำแรง อาบเหงื่อต่างน้ำ ได้มาโดยธรรม เขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อม มุลด้วย ทำไว้ในใจว่าโฉนหนอพพะราชาไม่พึงบริโภคทรัพย์เหล่านี้ ของเราโจรไม่พึงลัก ไฟไม่พึงไหม้ น้ำไม่พึงพัดไป ทายาทผู้ไม่เป็นที่รักไม่พึงลักไป นี้เรียกว่าอารักขสัมปทา¹⁴

นอกจากนี้การรักษาและประหยัดทรัพย์นั้นยังหมายถึง การรู้จักเก็บรักษาทรัพย์ไว้ในที่ปลอดภัย การใช้สอยทรัพย์ และสิ่งของอย่างประหยัด ถนอมใช้ ซ่อมแซมเมื่อชำรุดเสียหาย ดูแลรักษา และเก็บไว้เมื่อใช้เสร็จแล้ว หรือรู้จักดัดแปลงของที่ชำรุดให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก เป็นต้น อารักขสัมปทา คือการถึงพร้อมด้วยการรักษา รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมไม่ใช่นำไปใช้เพื่อกามคุณ เพื่อรูป รส กลิ่น เสียง จนทำให้ทรัพย์นั้นหมดไปโดยไม่ทำให้ตนเองเจริญขึ้นได้ มั่งมีไม่ก็ช่วยยามก็กลับไปลำบากยากจนเพราะใช้ทรัพย์ไปในกามคุณ และอบายมุขบางครั้งจนถึงกลับเป็นหนี้สินเสียทรัพย์ และต้องพบกับความยากลำบากในบั้นปลายของชีวิตเหตุเพราะไม่มีธรรมในข้อนี้ตนเอง

3. กัลยาณมิตรตตา (คบคนดีเป็นมิตร) คนเรานั้นจะอยู่ในสังคมแต่เพียงลำพังไม่ได้ จะต้องพึ่งพาอาศัยบุคคลอื่นบุคคลที่เราสามารถพึ่งพาอาศัยได้ และมีความปรารถนาดีต่อเราหาได้ยากดังนั้น การเลือกคบคนจึงมีความสำคัญมากดังพระพุทธพจน์ว่า กุลบุตรในโลกนี้วางตัวเหมาะสม เจริญ อยู่

¹³ อัง.อรรถก. (ไทย) 23/54/344.

¹⁴ อัง.อรรถก. (ไทย) 23/54/341.

อาศัยในบ้านหรือนิคมโดย้อมดำรงตนเจรจา สันสนทนากับบุคคลในบ้าน หรือนิคมนั้นซึ่งเป็นคฤหบดี หรือบุตรคฤหบดี เป็นคนหนุ่ม หรือคนแก่ผู้มีสมาจารบริสุทธิ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา ศึกษาสหสัมปทาตามผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธาศึกษาศีลสัมปทา ตามผู้ถึงพร้อมด้วยศีลศึกษาจาคสัมปทา ตามผู้ถึงพร้อมด้วยจาคศึกษาปัญญาสัมปทา ตามผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญานี้เรียกว่า กัลยาณมิตตตา¹⁵ ลักษณะของมิตรที่ดี มีดังนี้

1 มิตรอุปการะ ได้แก่ เพื่อนที่คอยช่วยเหลือเตือนสติมิให้ประมาท ช่วยป้องกัน มิให้ทำชั่ว ช่วยป้องกันรักษาทรัพย์และชื่อเสียงของเพื่อน สามารถพึ่งพาอาศัยได้ในยามทุกข์ยาก

2 มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข ได้แก่ มิตรที่ไม่ละทิ้งเพื่อนในยามวิบัติ ปกปิดความลับของเพื่อน

3 มิตรแนะนำประโยชน์ ได้แก่ คอยห้ามมิให้เพื่อนทำชั่วแต่ แนะนำหนทางแห่งความดีความเจริญให้แก่เพื่อน

4 มิตรมีความรักใคร่ คือ มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข ทุกข์ก็ทุกข์ด้วยไม่ทิ้งเพื่อน ได้เถียงคนที่ติเตียนเพื่อน รับรองคนที่สรรเสริญเพื่อน

เพราะหากเราไม่รู้จักเลือกคบบัณฑิต คือ กัลยาณมิตรแล้วย่อมเป็นเหตุที่ทำให้เราต้องเสียทรัพย์ที่หามาได้ นั้น และไม่สามารถปฏิบัติธรรมในข้ออุฐานสัมปทา และอารักขสัมปทาได้

4. สมชีวิตา เป็นการรู้จักครองชีพตามสมควรแก่ฐานะมีความเป็นอยู่ที่พอดี สมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หาได้ ไม่ให้มีความผิดเคือง ไม่ให้พุ่มเฟิย ให้สอดคล้องกับทรัพย์ที่หาได้ซึ่งได้มีการจัดสรรไว้เพื่อประโยชน์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสมพอดี รู้ทางเจริญแห่งโภคทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์แล้วเลี้ยงชีพแต่พอเหมาะ ถ้ากุลบุตรนี้มีรายรับมากแต่เลี้ยงชีพอย่างผิดเคืองก็จะมีผู้กล่าวหาเขาได้ว่ากุลบุตรผู้นี้จักตายอย่างไม่สมฐานะแต่เพราะกุลบุตรนี้รู้ทางเจริญแห่งโภคทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์แล้วเลี้ยงชีพแต่พอเหมาะไม่ให้พุ่มเฟิยนักไม่ให้ผิดเคืองนักด้วยคิดว่าด้วยการใช้จ่ายอย่างนี้รายรับของเราจักเกินรายจ่ายและรายจ่ายของเราจักไม่เกินรายรับนี้เรียกว่า สมชีวิตา¹⁶

ในปัจจุบันการมีความรู้และทักษะในการวางแผนเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก การรู้จักวางแผนอย่างไม่ให้รายจ่ายมากกว่ารายรับเป็นอยู่อย่างพอดีและเพียงพอเพื่อนำไปประมาณการและวางแผนทางการเงินไม่ว่าจะเป็นสินทรัพย์ที่มีในรูปของเงินสดที่บ้านหรือที่ดิน ฯลฯ รวมถึงภาระหนี้สินอยู่ สมชีวิตาเป็นธรรมเครื่องระลึกเมื่อจะบริโภคใช้สอย ก็คือ การบริโภคด้วยสติปัญญา ไม่ใช่การบริโภคด้วยตัณหา แต่ ให้คำนึงถึงคุณค่าแท้ของการบริโภคใช้สอย ไม่คล้อยตาม

¹⁵ อัง.อรรถก. (ไทย) 23/54/345 – 355.

¹⁶ อัง.อรรถก. (ไทย) 23/54/341-342.

อำนาจกิเลสหรือติดในค่านิยมดังนั้น การใช้ จ่ายโดยอาศัยหลักสมชีวิตาจึงเป็นความรู้จักประมาณ พอเหมาะพอดี ในการบริโภคใช้จ่ายที่ ประกอบด้วยสติปัญญาและเป็นไปเพื่อการส่งเสริมให้ทรัพย์ พอกพูนมากขึ้น

หลักธรรมทั้ง 4 ประการนี้ ที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า หลักการเกี่ยวกับการศึกษา หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ตามหลักพระพุทธศาสนา คือการพิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วน แยกคายด้วย หลักการที่ว่า โยนิโสมนสิการ คือพิจารณาด้วยปัญญาก่อนแล้ว เพื่อการดำรงชีพ “คุณค่าที่นั้นนอกจาก จะเป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริง ยังเกื้อกูลแก่ความเจริญของกุศลธรรมนำมาซึ่งความมีสติ เป็น ต้น ทำให้พ้นจากความเป็นของทาสนของวัตถุอันเกี่ยวข้องด้วยปัญญา มีความพอเหมาะพอดีอันมี ขอบเขตอันเหมาะสม ต่างจากคุณค่าที่พอกพูนเสริมด้วยตัณหา ไม่ค่อยเกื้อกูลแก่ชีวิตอย่างไรก็ตามใน การดำเนินชีวิตในสังคมนั้น คือการพอเพียงทางเศรษฐกิจและวัตถุแต่ไม่พอเพียงทางด้านปัญญาคือยึด หลักทางสายกลาง ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป ในการดำรงชีวิตให้สามารถพึ่งตนเองได้ที่จะนำไปสู่ จุดหมายแห่งความหลุดพ้นเป็นอิสระ ดับทุกข์ ปลอดภัย ไม่ติดข้อง¹⁷

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ตามหลักพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต เป็นสิ่งอัศจรรย์ หากบุคคลใดน้อมนำไปปฏิบัติแล้วจะได้ประโยชน์ตามสมควรแก่การประพฤติปฏิบัติ ที่เรียกว่า ธรรมานุธรรมปฏิบัติซึ่งผู้ปฏิบัติ ย่อมจะได้รับผลจากการปฏิบัติอย่างแน่นอนหลักธรรมดังกล่าวก็คือ หลัก อุ อา กะ สะ เป็นหัวใจแห่งความสำเร็จหรือที่เรียกว่า หัวใจเศรษฐกิจ คำว่า อุ อา กะ สะ ซึ่งย่อมาจากหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา คือ ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่ง ประโยชน์ในปัจจุบันเป็นวิธีการที่จะได้ผลเป็นประโยชน์จริงตามที่ต้องการ จะต้องนำเอาไปประพฤติ ปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้ครบทั้ง 4 หลักนี้

1. “อุ” มาจากคำว่า อุภูฐานสัมปทา แปลว่า ต้องมีความหมั่นขยัน ผู้หมั่นขยันจะต้องไม่ เกียจคร้านอ้อแบบโง่ ๆ ต่าง ๆ นานา ในการประกอบกิจกรรมการงานเลี้ยงชีวิตในการศึกษาเล่าเรียน ในการกระทำธุรกิจ หน้าที่ตำแหน่งต่าง ๆ ก็ตาม งานนั้น ๆ จะสำเร็จสมบูรณ์ลงได้ก็ด้วยความหมั่น ขยันการปฏิบัติหน้าที่นั้นให้สมบูรณ์ ก็คือการปฏิบัติธรรมะ การปฏิบัติด้วยความขยันของตนเอง ออก แรงเอง เป็นลักษณะชวนชวนทำน้ำให้ไหลทางชุมชน แล้วน้ำจะไม่ออกตา คือจะสบายมีความสุข ความสำเร็จในอนาคตได้นั้นต้องขยันหมั่นเพียรลงแรงด้วยตนเอง ไม่ใช่รอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ ดล บันดาล ดังพุทธพจน์ที่ปรากฏว่า “ผู้มีความเพียรมั่นคง แม้มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว ประเสริฐกว่าผู้เกียจ คร้าน ไม่มีความเพียร ที่มีชีวิตอยู่ตั้ง 100 ปี”¹⁸ คนขยันเท่านั้นที่จะประสบความสำเร็จได้ในการขยัน

¹⁷ ม.ม. (ไทย) 12/149/123, ที.ม. (ไทย) 10/299/348, ม.อ. (ไทย) 14/704453.

¹⁸ ช.ธ. (ไทย) 25/112/65.

หมั่นทำงานนั้น ถ้าจะให้สำเร็จสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก็อย่าลืมใช้เวลาให้เป็นต้องเป็นกาลัญญ (ผู้รู้เวลาอันควรไม่ควร) รู้จักใช้เวลาแล้วชีวิตจะมีค่า ยิ่ง ต้องรู้จักบริหารเวลา แบ่งเวลาให้เป็น ใช้เวลาว่างให้เป็น ประโยชน์ตัวอย่างเช่น ต้องแบ่งเวลาให้กับการทำงานส่วนหนึ่ง ให้กับครอบครัวส่วนหนึ่ง ให้กับสังคมส่วนหนึ่ง ให้กับตัวเองส่วนหนึ่ง ให้กับการเรียนรู้ส่วนหนึ่ง

2. “อา” มาจากคำว่า อารักขสัมปทา แปลว่า ต้องมีการรู้จักรักษาคำพูดที่ว่า “งานคือเงิน” นั้นยังใช้ได้อยู่ คนเรานั้นแม้จะมีงาน มีความหมั่นขยันในการทำงานขนาดไหนก็ตาม ถ้าไม่รู้จักเก็บหอมรอมริบไว้บ้าง ได้มาเท่าไรก็จ่ายหมด หลัก “อา” นอกจากจะรู้จักรักษาทรัพย์สินหรือเงินทองที่หาได้มาเพราะความขยันแล้ว ยังจะต้องรู้จักเก็บงำข้าวของไว้ในที่มั่นคงให้ห่างจากอันตราย รู้จักทะนุถนอมเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ รู้จักบูรณะซ่อมแซมสิ่งของที่ชำรุดหรือเสียหายบางส่วนให้คืนดีดังเดิม รู้จักเสียดายของเป็น ของไม่ควรเสียไม่ปล่อยให้เสีย ของยังพอใช้ได้ไม่ทิ้งเสีย และรู้จักทำให้ผลิตผลประโยชน์ เช่น มีบ้านไม่ได้อยู่เองก็อาจจะให้คนอื่นเช่าอยู่ หรือมีนาไม่สวนก็ทำเองบ้าง ให้คนอื่นเช่าบ้าง นับว่าเป็นวิธีที่จะช่วยให้ประหยัดเพราะ “เศรษฐกิจในบ้านคือการรู้จักประหยัด เศรษฐกิจนอกบ้านคือการหาอัฐนจากนี้หลัก “อา” ยังหมายถึงการรักษางานของตัว รักษาระดับผลการเรียน การศึกษาของตัวเองไม่ให้เสื่อม ด้วยการเพิ่มความขยัน เพิ่มสมรรถภาพ เพิ่มประสิทธิภาพ เพิ่มความรับผิดชอบ เพิ่มความขยันหมั่นเพียร และการวางแผนเพื่อความก้าวหน้า เป็นต้น¹⁹

3. “กะ” มาจากคำว่า กัลยาณมิตรตตา แปลว่า ต้องมีเพื่อนดี คือเลือกคบคนดีเป็นเพื่อน คนเราเกิดมาไม่ใช่ว่าจะอยู่คนเดียวได้ตลอดไป ก็ต้องมีการคบค้าสมาคมกับคนอื่น ต้องทำงานร่วมกัน ต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันบ้าง ในสถานการณ์ชีวิตประจำวันเพื่อนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อชีวิตมาก เหมือนกันการจะคบใครก็ต้องดูให้ดี ดังคำที่กล่าวว่า “คบคนก็ต้องดูหน้า ชื้อผ้าก็ต้องดูลาย ดูนางดูถึงแม่ยาย” ฉะนั้น จะคบใครเป็นเพื่อน ก็ต้องดูกันให้ถี่ถ้วนก่อนดังที่ว่า “คบคนดีเป็นศรีแก่ตัว คบคนชั่วพาตัวปราชัย” และ “คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล” เพราะฉะนั้นหลักความสำเร็จทันตาเห็นที่สาม คือ “กะ” ท่านจึงย้ำมากกว่า “ต้องมีเพื่อนดี” จะได้เอื้ออำนวยส่งเสริมต่อหลักความสำเร็จข้อที่หนึ่งและสองดังที่ได้กล่าวมาแล้ว²⁰

4. “สะ” มาจากคำว่า สมชีวิตา แปลว่า ต้องเลี้ยงชีวิตพอสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หา ได้มาเมื่อขยันทำงาน “งานคือเงิน” ตามหลักความสำเร็จทันตาเห็นที่หนึ่ง รู้จักรักษาเก็บออมตามหลักความสำเร็จทันตาเห็นที่สอง และมีเพื่อนดีตามหลักความสำเร็จทันตาเห็นที่สามแล้วจะมีความสุข

¹⁹ สุกัญญา สร้อยฟ้า, “การศึกษาพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556), หน้า 18.

²⁰ หนังสือภาสิต คำพังเพย สำนวนไทย ฉบับราชบัณฑิตสถาน ครั้งที่ 11 (พิมพ์ลักษณ์: กรุงเทพมหานคร, พ.ศ.2545), หน้า 90 - 99.

ความสำเร็จได้สัมมาชีพจะต้องใช้จ่ายเพื่อเลี้ยงชีวิตให้พอเหมาะพอสมควรแก่กำลังทรัพย์หามาได้ ไม่ให้ผิดเคืองนัก ไม่ใช้ฟุ่มเฟือยนัก เวลาต้องการอะไร ให้คำนึงถึงกำลังทรัพย์ที่จะซื้อหามาได้ ตามความจำเป็นที่บังเกิดขึ้น แต่ก็มักจะปรากฏว่า คนโดยมากไม่รู้จักประมาณ มีน้อยแต่พยายามใช้ให้มาก พยายามเอาอย่างคนที่มีเงินมาก เขามีได้ ฉันก็ควรมีและทำได้ เช่นกัน โดยไม่คำนึงถึงอัตราของตนเองเสียก่อน เป็นประเภทที่เรียกว่า “รสนิยมสูง รายได้ต่ำ” แสดงให้เห็นว่าความเกินตัวของสัตว์และคนมีอยู่ โดยเฉพาะคนแล้ว ยิ่งเกินตัวมาก ความเพียงพอจะไม่ค่อยมี ความอยากความเพียงพอไม่มีที่สิ้นสุด ตัณหาหรือความอยากของคนเรายิ่งกว่าแม่น้ำเสียอีก ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสเอาไว้ว่า “นตถิ ตณฺหาสมา นที แม่น้ำเสมอด้วยตัณหาไม่มี”²¹ ชนิดที่ถมเท่าไรไม่รู้จักเต็ม ถ้าตามใจตนเองตามใจกิเลส คือ ตัณหา แล้วเพื่อหลีกเลี่ยงความเดือดร้อนดังกล่าว และเพื่อความสำเร็จในชีวิตประจำวันชนิดทันตาเห็น จะต้องรู้จักประมาณการครองชีพนั่นเอง จงครองชีพให้สมฐานะของตัวอย่าสุรุ่ยสุร่าย แต่จงรู้จักผ่อนปรนเลี้ยงตนให้มีความสุขตามกำลังทรัพย์ที่หามาได้²²

ดังนั้น การทำงานหรือการประกอบอาชีพต่าง ๆ จึงควรรู้จักใช้จ่ายทรัพย์เพื่อเลี้ยงชีวิตอย่างสมเหตุสมผลธรรมของพระพุทธเจ้านั้นถึงแม้ว่าจะมีมานานเป็นเวลา 2,565 กว่าปีแต่ทุกหลักธรรมยังคงทันสมัยอยู่เสมอสามารถนำไปศึกษาและประยุกต์ใช้ได้หลายเรื่องในการดำเนินชีวิตและทำมาหากินผลของการศึกษาที่ภูธธัมมิกัตถประโยชน์ตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นที่ประจักษ์โดยไม่มีข้อสงสัยเพราะทุกเรื่องที่พระพุทธเจ้าสอนเป็นความจริงดังนั้นไม่ว่าจะปฏิบัติเมื่อสองพันกว่าปีหรือปฏิบัติวันนี้หรือในอนาคตต่อไปโลกจะล้ำหน้าด้วยวิทยาการขนาดไหนธรรมก็ประยุกต์ตามได้ทันได้ผลอย่างแท้จริง

สรุป

หลักที่ภูธธัมมิกัตถประโยชน์เป็นหลักธรรมคำสอนที่สำคัญเป็นสิ่งอัศจรรย์ หากบุคคลใดน้อมนำไปปฏิบัติแล้ว จะได้ประโยชน์ตามสมควรแก่การประพฤติปฏิบัติ ที่เรียกว่าธรรมานุธรรมปฏิบัติซึ่งผู้ปฏิบัติ ย่อมจะได้รับผลแก่การปฏิบัติอย่างแน่นอนหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้า ทรงตรัสรู้แล้วนำมาสั่งสอนพุทธศาสนิกชนของพระองค์ก็เพื่อให้ ได้นำไปประพฤติเพื่อให้เกิดผล คือ การแก้ปัญหาชีวิต ในด้านต่าง ๆ เพื่อความร่มเย็นและเป็นสุขในสังคมนั้นเอง การเลือกธรรมะ มาแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันก็เหมือนกันจะต้องเลือกให้เหมาะสมที่จะแก้สาเหตุของปัญหานั้น ๆ ดังที่ได้ยกตัวอย่าง ในปัญหาสังคม และแนวทาง แก้ไขตามหลักที่ภูธธัมมิกัตถประโยชน์ มา ประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมแก่กรณีนั้น ๆ ธรรมะก็จะแสดงอานุภาพได้เต็มตามหน้าที่ เป็น

²¹ ชุ.ธ. (ไทย) 25/110/251.

²² คุณ โทจันทร์, พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์, 2537.

อัครจริยคืออำนวยการผลดีในการ แก้ปัญหาสังคมให้เกิดขึ้นแก่บุคคลนั้น ๆ ตามสมควรแก่การปฏิบัติ กลายเป็นความสุขที่แท้จริงแก่ตนเองและสังคม ตลอด ทั้งประเทศชาติโดยรวม ดังพุทธพจน์ ที่ว่า ธรรมที่บุคคล ประพฤติดีแล้วย่อมนำมาความสุขมาให้ หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์เป็น คุณธรรมที่ จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งแน่นอนดังกล่าวก็คือ อุ อา กะ สะ เป็นหัวใจแห่งความสำเร็จหรือที่เรียกว่า หัวใจเศรษฐกิจ เป็นหลักธรรมทำให้เกิดความดีงามที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันซึ่งช่วยให้การดำเนิน ชีวิตของมนุษย์เป็นคนดีและ ประเทศชาติพัฒนาขึ้น ก็เพื่อก่อให้เกิด ประโยชน์สุขแก่บุคคล หมู่คณะ หรือสังคม ส่วนรวมนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). **คำวัด**, กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง, 2548

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **ธรรมบุญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2547.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **ธรรมบุญชีวิต: พุทธจริยธรรม เพื่อชีวิตที่ดีงาม**, พิมพ์ครั้งที่ 14, กรุงเทพมหานคร: กองทุนอริยมรรค, 2545

คุณ โทจันทร์, **พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน**, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นตังเฮ้าส์, 2537.

บุญมี แทนแก้ว, **จริยศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นตังเฮ้าส์, 2539.

หนังสือภาสิต คำพังเพย สำนวนไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ครั้งที่ 11 พิมพ์ลักษณ์: กรุงเทพมหานคร, พ.ศ.2545

มนูญ มุกข์ประดิษฐ์, **ทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียง**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2545.

สุกัญญา สร้อยฟ้า. “การศึกษาพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.

สุวิทย์ รุ่งวิสัย. **ปัญหาสังคม**, เชียงใหม่: ดวงตะวันการพิมพ์, 2526.

สุพัตรา สุภาพ. **สังคมและวัฒนธรรม**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2518.

